

CÔNG BỐ NGAY

(bản dịch không chính thức)

Giám đốc Điều hành Ban Thư ký MRC chia sẻ những bước tiến đồng thời nhìn nhận các xu hướng đáng lo ngại trong bài phát biểu thường niên

Viên Chăn, CHDCND Lào, ngày 3 tháng 4 năm 2023 – Hôm nay, trong “Bài phát biểu Cập nhật hiện trạng lưu vực sông Mê Công” lần thứ hai, lãnh đạo của Ban thư ký Ủy hội Sông Mê Công Quốc tế (MRC) chia sẻ, dù đạt được những bước tiến đáng kể trong công tác quản lý, sông Mê Công, dòng sông lớn nhất Đông Nam Á vẫn đang phải đối mặt với các xu hướng “báo động” đối với năm mảng quan trọng: chế độ dòng chảy, phù sa, xâm nhập mặn, ô nhiễm nhựa, lũ lụt và hạn hán do biến đổi khí hậu gây ra.

Cách đây tròn một năm, Tiến sĩ Anoulak Kittikhoun, Giám đốc Điều hành Ban Thư ký MRC, đã [cảnh báo](#) tình trạng dòng chảy thấp trong bốn năm liên tiếp trên sông Mê Công đã gây ra một “thách thức chưa từng có” cho cả dòng sông cũng như những hộ nông dân và ngư dân dễ bị tổn thương có sinh kế phụ thuộc vào sông Mê Công. Lượng mưa cao hơn cùng với xả nước chứa từ thượng nguồn giúp cải thiện dòng chảy thấp trong một thời gian ngắn. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều khó khăn trước mắt.

“Tôi có tin vui để chia sẻ với các bạn không? Câu trả lời là cả Có và Không,” tiến sĩ Kittikhoun đã chia sẻ với hàng trăm chuyên gia, các quan chức ngoại giao và sinh viên các trường đại học ở khu vực Mê Công tham dự Hội nghị Thượng đỉnh lần thứ 4 và Hội nghị quốc tế MRC. “Năm 2022, hạn hán có thể đã giảm, và chúng ta có thể có nhiều mưa hơn, nhưng môi trường vẫn phải đối mặt với các thách thức cấp bách.”

Tiến sĩ Kittikhoun tiếp tục thực hiện nguyên tắc của mình là luôn luôn “Nói đúng bản chất của sự việc: Chuyện gì đang xảy ra ở sông Mê Công và chúng ta đã làm được gì.” Tuy nhiên, dù MRC là Ủy hội liên chính phủ hàng đầu về diễn đàn Ngoại giao nước và là đại diện cho các quốc gia thành viên là Campuchia, CHDCND Lào, Thái Lan và Việt Nam, “một mình chúng tôi không thể làm hết được mọi việc. Chúng tôi hy vọng sẽ truyền cảm hứng cho tất cả các bên tham gia, vì lợi ích chung và riêng hành động để bổ sung cho những nỗ lực của chúng tôi, lấp đầy những khoảng trống của chúng tôi, và/hoặc làm những điều chúng tôi không thể làm.”

Sau khi bắt đầu với “tin đáng báo động”, ông Kittikhoun đã mô tả từng xu hướng trong số năm xu hướng đáng lo ngại.

Thứ nhất: chế độ dòng chảy. Theo quan trắc của MRC, thập kỷ qua đã chứng kiến dòng chảy mùa khô cao hơn, còn dòng chảy mùa lũ lại thấp hơn. Điều này được thể hiện rõ nhất tại Biển Hồ Tonle Sap – hồ lớn nhất, và cho năng suất cao nhất trong khu vực, được mô tả là “trái tim của sông Mê Công”. Tuy nhiên, vào tháng 12 năm ngoái, dòng chảy ra từ Biển Hồ vào sông Mê Công chỉ bằng một nửa so với mức năm 1995. Ông Kittikhoun nhấn mạnh: “Tôi xin nhắc lại, chỉ bằng một nửa.”

Về tải lượng phù sa: bẫy phù sa ở thượng nguồn và hoạt động khai thác cát đã làm giảm đáng kể tải lượng phù sa ở một số khu vực: giảm 60%-90%. Điều này có thể tác động đến cả năng suất vùng ngập lũ và sự ổn định của bờ sông. Ngài Kittikhoun cho biết: “Sông Mê Công không thể tiếp tục mất phù sa, nếu không thì dòng sông sẽ thành dòng sông chết.”

Độ mặn gia tăng là một quan ngại khác, nhiều khu vực ở Đồng bằng Mê Công chỉ cao trên mực nước biển 2 mét. Độ mặn trên 1 gram/lít đã gây hệ quả cho tước tiêu. Tuy nhiên, hiện nay theo kết quả đo của MRC, mỗi năm lại có thêm 138 km² diện tích có độ mặn cao gấp bốn lần, ở mức 4 gram/lít. Ngài Kittikhoun cho biết, điều này có thể phá hủy các cánh đồng lúa với “những hệ lụy đối với an ninh lương thực và xuất khẩu”.

Thứ tư: ô nhiễm nhựa. Ước tính sông Mê Công đổ vào các đại dương trên thế giới lượng rác thải nhựa đứng thứ 10 trên thế giới: khoảng 17,4 - 101 tấn mỗi ngày. Theo ông Kittikhoun, “khối lượng chất thải này tương đương kích thước của một con cá voi khổng lồ đổ ra đại dương mỗi ngày.” Nguy hiểm hơn là vi nhựa quá nhỏ để có thể nhìn thấy. Cá có thể ăn các hạt vi nhựa, từ đó có thể làm nhiễm bẩn chuỗi thức ăn của con người.

Thứ năm: biến đổi khí hậu đã làm trầm trọng thêm tình hình lũ lụt và hạn hán. Dù số “ngày mưa lớn” ở hạ lưu sông Mê Công giảm đi, nhưng một khi xảy ra thì lượng mưa rất lớn: Trong các năm nhiều mưa lũ 2018 và 2000, “số người bị ảnh hưởng bởi lũ lụt đã lên tới 12 triệu người”. Trong khi đó, tần suất hạn hán trong giai đoạn 10 năm 2010-2020 tăng lên so với thập kỷ trước.

Về mặt tích cực, chất lượng nước dọc theo dòng chính sông Mê Công vẫn ở mức “Tốt” hoặc “Xuất sắc” ở hầu hết các khu vực. Tăng trưởng kinh tế - xã hội và mức sống được nâng cao trên toàn khu vực, đặc biệt là trước đại dịch COVID. Ông Kittikhoun cũng liệt kê một số hành động của MRC trong năm 2022, các hành động này sẽ sớm được công bố chi tiết trong Báo cáo thường niên 2022 của MRC. Ví dụ: các hướng dẫn mới về thiết kế đập thủy điện, và đánh giá tác động môi trường xuyên biên giới để tạo điều kiện cho cá di chuyển; các quy tắc giao thông thủy mới để tăng cường an toàn đường sông; các công cụ đổi mới, sáng tạo để dự báo lũ lụt và hạn hán tốt hơn; một trạm quan trắc mới ở phía cực Bắc của lưu vực, để nhanh chóng phát hiện các thay đổi về nước; và khởi động Nghiên cứu chung cùng với cơ chế Hợp tác Mê Công – Lan Thương để tăng cường hiểu biết chung của các bên ở thượng nguồn và hạ nguồn về chế độ dòng chảy đang thay đổi, đây là điều kiện tiên quyết để hợp tác hiệu quả hơn. Như ngài Kittikhoun đã nói, việc này cần dựa trên khoa học chứ không thể làm theo cảm tính.

Giám đốc Điều hành Ban Thư ký MRC kết thúc bài phát biểu của mình bằng lời kêu gọi hành động khẩn cấp. Nếu năm ngoái ông nói: “Chúng ta buộc phải hành động ngay”, thì hôm nay ông chia sẻ: “Chúng ta không nên đổ thêm dầu vào lửa. Chúng tôi kêu gọi các quốc gia ven sông, các đối tác và các bên liên quan hành động. Nhưng cách chúng ta chọn hành động, và cách bạn bè của chúng ta trong và ngoài khu vực hành động, sẽ quyết định số phận của sông Mê Công – và của tất cả chúng ta.”

Lưu ý cho ban biên tập:

Ủy hội Sông Mê Công Quốc tế là một tổ chức liên chính phủ được thành lập năm 1995 để thúc đẩy đối thoại và hợp tác cấp khu vực tại hạ lưu sông Mê Công. Trên cơ sở Hiệp định Mê Công giữa Campuchia, CHDCND Lào, Thái Lan và Việt Nam, Ủy hội đóng vai trò là diễn đàn khu vực về ngoại giao nước cũng như một kênh tri thức để quản lý tài nguyên nước và hỗ trợ phát triển bền vững trong khu vực.

-KẾT THÚC-

Để biết thêm thông tin chi tiết, mời liên hệ:

Ông Sopheak Meas, Chuyên gia Quan hệ Đối tác

Cán bộ Truyền thông – phụ trách Báo chí (tạm thời)
Ban Thư ký Ủy hội Sông Mê Công Quốc tế
Email: sopheak@mrcmekong.org
ĐT: +856 20 7777 9168

###